Всеукраїнська науково-практична конференція з міжнародною участю

ПОДІЛЬСЬКІ ЧИТАННЯ – 2026

Охорона довкілля, збереження біотичного та ландшафтного різноманіття, природнича освіта: проблеми, перспективи, рішення в умовах воєнних викликів

Присвячена 30-річчю кафедри екології та біологічної освіти
гуманітарно-педагогічного факультету
Хмельницького національного університету

м. Хмельницький
22–23 жовтня 2026 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ОГІЄНКА
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА
ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІСОТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ
КОЇМБРСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ, М. КОЇМБРА, ПОРТУГАЛІЯ
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ ІМЕНІ АНАТОЛІЯ НАЗАРЕНКА
КРЕМЕНЕЦЬКА ОБЛАСНА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
КЗВО ВІННИЦЬКА АКАДЕМІЯ БЕЗПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ
ФОНД ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ «PRO SYNERGIA» (ГОЖУВ-ВЕЛЬКОПОЛЬСЬКИЙ, ЛЮБУСЬКЕ ВОЄВОДСТВО, ПОЛЬЩА)
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПРИРОДНИЙ ПАРК «ПОДІЛЬСЬКІ ТОВТРИ»
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПРИРОДНИЙ ПАРК «МАЛЕ ПОЛІССЯ»
ВСЕУКРАЇНСЬКА ЕКОЛОГІЧНА ЛІГА
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКЕ ОРНІТОЛОГІЧНЕ ТОВАРИСТВО
ТОВАРИСТВО ПОДІЛЬСЬКИХ ПРИРОДОДОСЛІДНИКІВ ТА ПРИРОДОЛЮБІВ

ПОДІЛЬСЬКІ ЧИТАННЯ-2026

ОХОРОНА ДОВКІЛЛЯ, ЗБЕРЕЖЕННЯ БІОТИЧНОГО ТА ЛАНДШАФТНОГО РІЗНОМАНІТТЯ, ПРИРОДНИЧА ОСВІТА: ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ, РІШЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ

Збірник матеріалів
Всеукраїнської науково-практичної конференції
присвяченої 30-річчю кафедри екології та біологічної освіти
Хмельницького національного університету

22–23 жовтня 2026

Хмельницький

УДК 502/504:37(477.43)
П44

Рекомендовано до друку науково-технічною радою Хмельницького національного університету, протокол № 10 від 27.10.2026

Подані матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Подільські читання-2026», проведеної 22–23 жовтня 2026 р., у м. Хмельницький і присвяченої 30-річчю кафедри екології та біологічної освіти Хмельницького національного університету.

Збережена авторська редакція. Відповідальність за грамотність, автентичність цитат, правильність посилань тощо несуть автори статей.

***Редакційна колегія*:**
Білецька Г. А., д-р пед. наук, проф.; ***Єфремова О. О.,*** канд. техн. наук, доц.; ***Дячук А. О.,*** канд. техн. наук, доц.; ***Міронова Н. Г.***, д-р с.-г. наук, проф.

П44 **Подільські** читання-2026. Охорона довкілля, збереження біотичного та ландшафтного різноманіття, природнича освіта: проблеми, перспективи, рішення в умовах воєнних викликів : зб. матер. Всеукр. наук. практ. конф., присвяченої 30-річчю кафедри екології та біологічної освіти Хмельницького національного університету (Хмельницький, 22–23 жовт. 2026) / за ред. Г. А. Білецької. – Хмельницький : ХНУ, 2026. – 362 с.

ISBN 978-966-330-527-1

Подані доповіді, присвячені екологічній безпеці регіонів в умовах воєнних викликів, збережені різноманіття Поділля та України, розглянуті проблеми екосистемного менеджменту. Окремий блок відведений підготовці вчителів біології, хімії та основ здоров'я в умовах Нової української школи.

Збірник адресований науковцям, фахівцям природоохоронних структур, викладачам ЗВО, учителям, здобувачам освіти, усім, хто цікавиться природничими проблемами.

УДК 502/504:37(477.43)

ISBN 978-966-330-527-1

© Автори статей, 2026
© ХНУ, оригінал-макет, 2026

Використані джерела

1. Сасюк А., Цибуля М., Бондарчук О., Рахметов Д., Якубенко Б., Козак М., Кондратюк А. Видовий склад рослин північної частини території Національного природного парку «Мале Полісся». «Об'єкти природно-заповідного фонду України: сучасний стан та шляхи забезпечення ефективної їх діяльності» : зб. матер. Всеукр. НПК 27–28 черв. (1 жовтня) 2024. м. Київ. С. 138–143. https://doi.org/10.61584/1-10-2024-11.

2. Літопис природи національного природного парку «Мале Полісся» за 2023 рік. Т. 9. Ізяслав : 2024. 373 с.

3. Національний природний парк «Мале Полісся»: наукові нариси до створення / Т. Л. Андрієнко, Р. Г. Білик, Л. П. Казімірова, М. Д. Матвєєв, Л. С. Юглічек. Кам'янець-Подільський: ПП Мошинський, 2011. 92 с.

4. Бондарчук О., Цибуля М., Якубенко Б., Козак М., Рахметов Д. Сучасний стан та перспективи збереження раритетного компонента флори НПП «Мале Полісся» шляхом інтродукції і репатріації особливо вразливих видів рослин : зб. матер. Всеукр. НПК «Об'єкти природно-заповідного фонду України: сучасний стан та шляхи забезпечення ефективної їх діяльності», з нагоди 10-ї річниці Національного природного парку «Мале Полісся». 3–4 серп. 2023 р. м. Славута, 2023. С. 258–265. https://doi.org/10.61584/3-4-08-2023-59.

5. Офіційні переліки регіонально рідкісних рослин адміністративних територій України (довідкове видання) / укл. д-р біол. наук, проф. Т. Л. Андрієнко, канд. біол. наук М. М. Перегрим. Київ : Альтерпрес, 2012. 148 с.

6. Цибуля М. М., Сасюк А. В., Кальнюк М. М. Озеро Святе – осередок збереження природного біорізноманіття. Євроінтеграція екологічної політики України : матеріали Четвертої Всеукр. наук.-практ. конф., 25 жовт. 2022 р. Одеса : ОДЕКУ, 2022. С. 240–241.

7. Чекліст флори України. 8: родини Ebenaceae, Primulaceae (Primulales, Angiosperms) та Actinidiaceae і Ericaceae (Ericales, Angiosperms). (2023). *Chornomorski botanical journal*, 19(4), 341–357. https://doi.org/10.32999/ksu1990-553X/2023-19-4-1.

8. Спостереження на платформі iNaturalist https://www.inaturalist.org/observations?taxon_id=133387&user_id=marynatsybulia&verifiable=any.

УДК 504.064:712.25](477.43)

ЗЕЛЕНА ІНФРАСТРУКТУРА ЦЕНТРАЛЬНОЇ ЧАСТИНИ МІСТА ТЕРНОПОЛЯ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ОПТИМІЗАЦІЙНІ ЗАХОДИ

Л. В. ЯНКОВСЬКА, С. Р. НОВИЦЬКА
lubayank@gmail.com, ecosvit76@ukr.net
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль, Україна

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю збереження міських зелених насаджень, стан яких через природне старіння та

дефіцит догляду погіршується, що вимагає розробки заходів з їхнього відновлення. Дослідження спрямоване на комплексне оцінювання видового різноманіття, патологічного стану та характеру пошкоджень дендрофлори центральних вулиць міста Тернополя для подальшого обґрунтування заходів із оптимізації структури насаджень і підвищення їхнього фітомеліоративного потенціалу.

Дослідження проводилось на вулицях, які знаходяться в центральній частині міста Тернополя, а саме вул. Паращука, вул. Шашкевича, вул. Старий Поділ та частина вул. Торговиця.

Аналіз стану озеленення досліджуваних вулиць виявив дефіцит рослинного покриву. Загальний таксономічний склад насаджень охоплює 21 вид дерев (зокрема 6 плодових та 3 хвойних) і 9 видів кущів. Дендрофлористичне ядро формують представники родин Сапіндові (*Sapindaceae*), Березові (*Betulaceae*), Вербові (*Salicaceae*), Горіхові (*Juglandaceae*) та Розові (*Rosaceae*). Серед декоративних інтродуцентів та чагарників трапляються бузок, спірея, жасмин, сумах, туя і самшит.

Домінантним видом у насадженнях є гіркокаштан звичайний (*Aesculus hippocastanum* L.), представлений 61 екземпляром. Більшість дерев перебуває у незадовільному фітосанітарному стані із ознаками пригніченого росту та масового ураження каштановою мінуючою міллю (*Cameraria ohridella*). Останнє проявляється у некротизації та передчасному дефоліалізованому опаданні листя. Крім того, зафіксовано вторинне осіннє цвітіння окремих особин, що є фізіологічною аномалією, яка виснажує рослини та загрожує відсутністю генеративного розвитку наступної весни.

Три великі тополі на об’єкті дослідження (вул. Паращука) уражені американським білим метеликом – небезпечним шкідником. Його гусінь скелетує листя та утворює павутинні гнізда. Систематичне пошкодження крони протягом кількох років спричиняє виснаження захисних функцій дерев, стимулюючи їхнє подальше відмирання під дією вторинних ентомошкідників та інфекційних хвороб.

На вул. Шашкевича зафіксовано ураження калини калиновим листоїдом (*Pyrrhalta viburni*), що загрожує втратою річного приросту, пригніченням генеративної функції та потенційною загибеллю кущів.

Живоплоти із самшиту зазнають значної деградації через масове ураження інвазійним видом – самшитовою вогнівкою, експансія якої посилилася внаслідок кліматичних змін. Це викликає дефоліацію, всихання та загибель рослин. Під час маршрутних обстежень виявлено базидіальні трутовики – збудники стовбурових гнилей і механічні дефекти стовбурів. Зазначені ушкодження погіршують архітектоніку, знижують життєздатність та екологічний потенціал міських насаджень. Встановлено порушення сезонного розвитку (феноритмів) деревних рос-

лин під впливом кліматичних змін та атмосферного забруднення, що стимулює передчасний початок основних вегетаційних фаз.

Оптимізація вуличного озеленення потребує інтродукції швидкорослих, високодекоративних та середовищетвірних видів дерев і чагарників із високим рівнем антропотолерантності. Захист фасадів від надмірної інсоляції доцільно здійснювати за рахунок високих деревних порід (береза, липа, клен гостролистий, сосна), тоді як затінення тротуарів – за допомогою декоративних чагарників і середньорослих дерев (черемха, горобина, клен татарський).

На деяких ділянках необхідне санітарне формування крон. Крім цього, рослини на зазначених ділянках потребують невідкладної фунгіцидної обробки з видаленням уражених частин, а за умови прогресування патогенезу – превентивного видалення інфікованих екземплярів.

З огляду на низьке видове різноманіття перспективними для озеленення є представники родин Tiliaceae, Aceraceae, Betulaceae, Rosaceae та Berberidaceae. Для розширення хвойної компоненти у зеленому будівництві доцільно активніше залучати такі види, як туя західна (*Thuja occidentalis* L.), ялівець віргінський (*Juniperus virginiana* L.) та тис ягідний (*Taxus baccata* L.).

Використані джерела

1. Кузик І. Р. Комплексна зелена зона міста Тернопіль: геоекологічні засади сталого функціонування : монографія. Тернопіль : ФОП Осадца Ю. В., 2023. 220 с.

2. Кузик І. Р. Функціональне значення зелених насаджень міста Тернопіль (за результатами опитування населення). Біорізноманіття: теорія, практика та методичні аспекти вивчення у закладах освіти присвячена 75 річниці з дня заснування дендропарку імені В. Д. Байтали Лубенського лісотехнічного фахового коледжу) : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Лубни, 01 трав. 2025 р.). Полтава : ПНПУ ім. В. Г. Короленка, 2025. С. 116–120.

3. Царик Л., Царик П., Янковська Л., Кузик І. Геоекологічні параметри компонентів навколишнього середовища міста Тернополя. *Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Серія: географія*. 2019. №1 (вип. 46). 2019. С. 198–210.

4. Янковська Л. В. Стан зелених насаджень на вулиці М. Паращука у місті Тернопіль. Моделювання еколого-географічних систем: матеріали звітної наукової конференції викладачів, аспірантів, магістрантів, студентів кафедри геоекології та методики навчання екологічних дисциплін та НДЛ. Тернопіль : редакційно-видавничий відділ ТНПУ, 2022. С. 31–37.

Любінська Л. Г., Колодій В. А.
Hyssopus officinalis L. в умовах села Китайгород
Кам'янець-Подільського району Хмельницької області 64

Мегель М. О., Козак М. М.
Значення штучних водойм у збереженні біорізноманіття території
Національного природного парку «Подільські Товтри» 65

Мельник В. Й.
Оцінка стану зелених насаджень загального користування
західного району міста Рівне 67

Морозова Т. В., Герасименко М. В.
Просторова організація міграційних потоків птахів як чинник
формування зон потенційного впливу вітроенергетичних установок
у Карпатах 70

Мудрак О. В., Магдійчук А. П., Щерблюк А. Л., Мудрак Д. О.
Екосистемний менеджмент як основа сталого розвитку регіону 71

Новак В. В.
Раритетна орнітофауна сільських поселень Подільського Побужжя
та стратегія її збереження 79

Павлишак Я. Я., Теліжин В. І.
Сучасний стан і видове різноманіття родини *Orchidaceae Juss*.
у флорі міста Дрогобича 81

Панасюк В. В., Барнась І. В., Шукель І. В.
Значення садово-паркових насаджень в умовах кліматичних змін 83

Пасемків Л. Я., Шукель І. В.
Екологічні засади природного поновлення бука лісового на Розточчі 85

Прозапас А. О., Казімірова Л. П.
Річкові долини як основа формування локальних
екологічних коридорів Теофіпольської громади 86

Федонюк В. В., Нестерук С. Ф., Федонюк М. А.
Екологічний стан водно-болотних об'єктів смарагдової мережі
Волинської області 89

Цибуля М. М., Якубенко Б. Є.
Родина *Ericaceae* у флорі національного природного парку
«Мале Полісся» 92

Янковська Л. В., Новицька С. Р.
Зелена інфраструктура центральної частини міста Тернополя:
сучасний стан та оптимізаційні заходи 94